

Блок 2. Україна в процесі боротьби за збереження національної ідеї

Урок 24. Радянська модернізація України: індустріалізація та колективізація. Голодомор. Масові політичні репресії. «Розстріляне відродження»

Історія України • ПМ • I курс • 1 година

Головна думка

Сталінська модернізація проводилася насильницькими методами. Індустріалізація будувала заводи і ВПК, колективізація зламала селянство, Голодомор став геноцидом українського народу, а репресії знищили значну частину еліти.

На уроці потрібно зрозуміти	Після уроку студент/студентка зможе
згортання непу; форсована індустріалізація; колективізація і розкуркулення; Голодомор 1932-1933 рр..	пояснювати ключові поняття; називати основні дати; аналізувати причини й наслідки; робити короткий історичний висновок.

Дата	Що запам'ятати
1928	початок першої п'ятирічки.
1929	курс на суцільну колективізацію.
1932-1933	Голодомор.

Матеріал подано як готовий конспект-презентацію: його можна показувати на екрані або роздати студентам для самостійного опрацювання.

1. Карта уроку: логіка вивчення теми

Крок	Питання уроку	Що потрібно запам'ятати
1	Згортання непу	причини → перебіг → наслідки → значення
2	Форсована індустріалізація	причини → перебіг → наслідки → значення
3	Колективізація і розкуркулення	причини → перебіг → наслідки → значення
4	Голодомор 1932-1933 рр.	причини → перебіг → наслідки → значення
5	Великий терор і «розстріляне відродження»	причини → перебіг → наслідки → значення

Проблемне питання

Яке значення мала тема «Радянська модернізація України: індустріалізація та колективізація. Голодомор. Масові політичні репресії. «Розстріляне відродження»» для розвитку українського суспільства, державності або національної ідеї?

Поняття	Навіщо потрібно на уроці
Індустріалізація	допомагає точно пояснити явище: прискорене створення великої промисловості.
Колективізація	допомагає точно пояснити явище: насильницьке об'єднання селянських господарств у колгоспи.
Голодомор	допомагає точно пояснити явище: геноцид українців через штучно організований голод 1932-1933 рр.

2. Історичний контекст

Тема уроку розкриває один із ключових етапів історії України: радянська модернізація України: індустріалізація та колективізація. голодомор. масові політичні репресії. «розстріляне відродження».

Щоб зрозуміти цей матеріал, важливо бачити зв'язок між політичними рішеннями, соціальними змінами, культурою та повсякденним життям людей.

Матеріал подано як конспект-презентацію: визначення, дати, таблиці й схеми можна використовувати для пояснення і самостійного опрацювання.

Історичний фактор	Що він змінює	На що звернути увагу
Згортання непу	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Форсована індустріалізація	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Колективізація і розкуркулення	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Голодомор 1932-1933 рр.	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися

Алгоритм аналізу

1) Назвіть явище. 2) Вкажіть час і місце. 3) Поясніть причини. 4) Назвіть учасників. 5) Сформулюйте наслідки для українського суспільства.

3. Основний зміст теми

Пункт	Пояснення
Індустріалізація	Будувалися заводи, шахти, електростанції; пріоритет мали важка промисловість і ВПК.
Колективізація	Селян примусово заганяли в колгоспи, руйнуючи приватне господарство.
Розкуркулення	Заможних і непокірних селян оголошували «куркулями», виселяли або репресували.
Голодомор	Вилучення зерна, блокади сіл і репресії спричинили масову смерть мільйонів українців.
Великий терор	Репресії знищили партійні кадри, військових, інтелігенцію і діячів культури.

Проміжний висновок

Історичні події не існують окремо: економіка, влада, культура, війни, соціальні групи й міжнародна ситуація взаємно впливають одна на одну.

Типова помилка

Не зводьте відповідь до переліку дат. Історія вимагає пояснення: чому подія стала можливою, які сили діяли, кого вона посилила або послабила.

4. Причини, перебіг і наслідки

Причина / умова	Як проявлялася	Наслідок
Згортання непу	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Форсована індустріалізація	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Колективізація і розкуркулення	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Голодомор 1932-1933 рр.	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Великий терор і «розстріляне відродження»	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність

Запам'ятай формулу відповіді

Повна відповідь з історії має містити не тільки “що сталося”, а й “чому сталося”, “хто брав участь”, “чим завершилося” і “чому це важливо”.

Причини	Подія	Наслідки
передумови, суперечності, інтереси груп	конкретні рішення, війни, реформи або організації	зміни у владі, правах, культурі, території, суспільстві

5. Діячі, організації та суспільні сили

Хто / що	Роль у темі
Йосип Сталін	керівник СРСР, відповідальний за політику терору і примусової модернізації.
Павло Постишев	партійний діяч, пов'язаний із репресіями проти українзації.
Українське селянство	головна жертва колективізації і Голодомору.
Микола Хвильовий	символ «розстріляного відродження».
Лесь Курбас	режисер, жертва сталінських репресій.

Методична підказка

Коли називаєте історичну особу або організацію, одразу пояснюйте її дію: створив, очолив, підтримав, заборонив, реформував, проголосив, придушив.

Питання до діяча/організації	Відповідь має містити
Яку мету мав?	політичну, соціальну, культурну або військову мету
Якими методами діяв?	реформи, війна, дипломатія, пропаганда, самоорганізація
Який наслідок?	що змінилося після його/її діяльності

6. Основні поняття

Поняття	Коротке визначення
Індустріалізація	прискорене створення великої промисловості.
Колективізація	насильницьке об'єднання селянських господарств у колгоспи.
Голодомор	геноцид українців через штучно організований голод 1932-1933 рр.
Розстріляне відродження	покоління української інтелігенції, знищене сталінським режимом.

Поняття	Як використати у відповіді
Індустріалізація	Скажіть: «Індустріалізація - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Поняття	Як використати у відповіді
Колективізація	Скажіть: «Колективізація - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Голодомор	Скажіть: «Голодомор - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Розстріляне відродження	Скажіть: «Розстріляне відродження - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Як відповідати

Визначення потрібно не зазубрювати механічно, а пояснювати своїми словами і наводити історичний приклад із теми.

7. Основні дати

Дата / період	Подія / значення
1928	початок першої п'ятирічки.
1929	курс на суцільну колективізацію.
1932-1933	Голодомор.
1934	перенесення столиці УСРР з Харкова до Києва.
1937-1938	Великий терор.

Хронологічна стрічка

1928 → 1929 → 1932-1933 → 1934 → 1937-1938

Як вчити дати

Дати варто групувати за логікою: передумови → ключова подія → наслідки. Тоді вони не перетворюються на випадковий список.

8. Схема для розуміння

Що відбувається	Механізм	Результат
Індустріалізація	ключові дії та суперечності	історичний результат
Колективізація	ключові дії та суперечності	історичний результат

Що відбувається	Механізм	Результат
Розкуркулення	ключові дії та суперечності	історичний результат

Схему можна використати як план усної відповіді або як основу для короткого письмового конспекту.

Завдання	Як виконати
Перетворіть схему на текст	кожен рядок схеми запишіть як окреме речення з причинно-наслідковим зв'язком.
Додайте факт	до кожного рядка підберіть дату, особу або приклад із теми.

9. Підсумок уроку

Теза	Пояснення
1. Сталінська модернізація проводилася насильницькими методами.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
2. Тему потрібно розуміти через зв'язок причин, дій учасників і наслідків.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
3. Для повної відповіді використовуйте поняття, дату, приклад і власний висновок.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.

Відповідь на проблемне питання

Тема «Радянська модернізація України: індустріалізація та колективізація. Голодомор. Масові політичні репресії. «Розстріляне відродження»» показує, що українська історія розвивалася через поєднання внутрішніх процесів і зовнішніх викликів. Її значення потрібно оцінювати за впливом на права людей, культуру, державність і національну ідентичність.

Для усної відповіді

Починайте з короткої тези, далі наведіть 2-3 факти, одну дату і завершіть власним історичним висновком.

10. Перевір себе

Рівень	Завдання
Базовий	Дайте визначення 3-4 основних понять уроку. Назвіть 3 ключові дати.
Середній	Складіть хронологічний ланцюжок подій і поясніть, чому вони пов'язані.
Достатній	Порівняйте дві сили, організації або явища з теми за критеріями: мета, методи, наслідки.
Високий	Дайте аргументовану відповідь на проблемне питання уроку. Використайте щонайменше два факти і одну дату.

Міні-тест	Варіанти відповіді
1. Найважливіше в темі - це...	А лише дата; Б причина, перебіг і наслідки; В тільки прізвища; Г випадковий факт.
2. Повна історична відповідь має містити...	А поняття, дату, приклад і висновок; Б тільки емоцію; В лише цитату; Г тільки переказ назви.
3. Історичне значення події - це...	А її вплив на подальший розвиток; Б місце на сторінці; В складність назви; Г кількість учасників.

Відповіді

1 - Б; 2 - А; 3 - А.